

Gilbert Achcar: Folket vill – men har de någon chans?

[Intervju från 14 februari 2014. Ursprungligen publicerad på opendemocracy.org. Här översatt från versionen på [International Viewpoint](http://InternationalViewpoint.com), 25 mars 2014. Intervjuare, Rosemary Belcher, redaktör på [openDemocracy](http://openDemocracy.com), och tidigare ordförande för National Peace Council i Storbritannien, och Rana Nessim, som lämnade Egypten 2012 för att studera i London, och är redaktör för oD:s Arab Awakening Page. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Rana Nessim: I din bok *The People Want* skrev du att det kommer att bli en mycket lång revolutionär process. Förväntade du dig att den skulle förvandlas till en militärdiktatur så snabbt?

Gilbert Achcar: Jag skulle vilja ifrågasätta tanken att hela den regionala revolutionära processen har förvandlats till en militärdiktatur. Var förvandlades den till en militärdiktatur? Om du tänker på Egypten, då är det ett land, inte hela processen. Inte ens där tycker jag att den förvandlades till en militärdiktatur, eftersom det aldrig upphörde att vara en faktisk militärdiktatur. Den egyptiska armén har hela tiden varit statens verkliga ryggrad, från Mubaraks tid fram tills nu.

Vid en viss tidpunkt trodde folket att Mursis presidentskap innebar slutet för det militära styret i Egypten och jämförde med vad som hade hänt med det militära styret i Turkiet: det var bara en illusion. Även om SCAF (De väpnade styrkornas högsta råd) officiellt överlämnade makten till Mursi så behöll de den verkliga regeringsmakten i sina händer. De kontrollerade fortfarande till mycket stor del alla de väpnade styrkorna. Armén och inrikesdepartementet var till mycket stor del en fortsättning på den gamla regimen. Det blev väldigt små förändringar. Så det som hände senare var egentligen inte överraskande.

Det jag skulle vilja betona mycket mer är det faktum att den samhälleliga kampen nu blossar upp igen i Egypten, med en hel del strejker, inklusive bland textilarbetarna i Mahalla el Kobra. Dessutom verkar inte ungdomen dela den stora entusiasmen för general Sisi, som delvis är konstgjort iscensatt. Deras missnöje återspeglade sig i det låga valdeltagandet bland unga vid folkomröstningen om konstitutionen i januari i år.

Jag skulle därför starkt vilja betona att Egypten fortfarande bara befinner sig i början på den långa revolutionära process som inleddes i januari 2011. Som under alla revolutionära processer i historien är det upp- och nedgångar, perioder av revolutionär radikaliserings, perioder av reaktion och bakslag. Det vi har i Egypten just nu är ganska tvetydigt, eftersom det är resultatet av en andra upprorsvåg – 30 juni, som än en gång ledde till en andra period av direkt militärt styre.

RN: När skulle du vilja säga att brytningen mellan militären och Mursi ägde rum? Uppenbarligen fanns det en överenskommelse mellan militären och Muslimska brödraskapet, och det var på så sätt och därför Mursi kom till makten.

GA: Jag tror att skilsmässan ägde rum långt innan Mursi kom till makten. Det vara bara under 2011 som det skedde ett visst samarbete mellan Muslimska brödraskapet och armén. Muslimska brödraskapet bröt med större delen av oppositionen när de före Mubaraks fall inledde samtal med Omar Suleiman, som vid den tiden var chef för underrättelsetjänsten, och senare när de samarbetade intimt med den gamla regimen för att skapa ett samhälleligt stöd för de förändringar av konstitutionen som SCAF lade fram.

Under den första folkomröstningen om konstitutionen i mars 2011 skedde det ett närmande mellan Muslimska brödraskapet, salafisterna och den gamla regimen, vars stomme utgörs av armén. Detta samarbete grundade sig på Muslimska brödraskapets löfte att de inte eftersträvade makten. I början försäkrade de att de bara skulle ställa upp med parlamentskandidater i hälften av valkretsarna, och

att de inte skulle ha någon presidentkandidat. Med de bröt sina löften på båda punkterna. Det oroade den militära ledningen, i synnerhet när deras turkiska motsvarighet förödmjukades av AKP:s styre. De blev på sin vakt mot möjligheten att samma sak skulle kunna hända i Egypten.

Det var då spänningarna mellan Muslimska brödrskapet och SCAF började öka. Dessa spänningar nådde en höjdpunkt just innan presidentvalet 2012. Kom ihåg den enorma ovissheten om hur det skulle gå mellan Mursi och Shafik innan resultatet tillkännagavs. Mursi – från Muslimska brödrskapet – besegrade Shafik – militären som backades upp av militärapparaten.

Illusionen att det skett ett brott med Egyptens långa tradition av militärt styre kom i förgrunden när de två höga militärerna Tantawi och Anan pensionerades. Det var i själva verket en sedan länge emotsedd pensionering, och de hade behållit sina ställningar bara på grund av att Mubarak ville ha personer kring sig som han litade på helt och fullt. Som vi känner till från de amerikanska diplomatiska rapporter som Wikileaks har publicerat, var resten av de militära höjderna missnöjda med Tantawi. Militären var enig om att Sisi stod på tur. Mursi valde inte honom frivilligt, Sisi hade utnämnts av SCAF.

Militären blev ännu mer bekymrade när Mursi i november 2012 gav sig själv faraoniska maktbefogenheter. Men de var inte de enda som blev oroad: under Mursis korta tid som president lyckades Muslimska brödrskapet stöta bort nästan alla i Egypten, inklusive deras närmaste allierade, salafisterna. Det öppnade vägen till 30 juni och 3 juli 2013.

Rosemary Belcher: Hur skulle du jämföra den egyptiska arméns roll med den tunisiska arméns?

GA: Fallet Tunisien är ett helt annat. Å ena sidan har den tunisiska armén aldrig haft en roll som är jämförbar med den roll som Egyptens armé har. I motsats till de andra arabiska republikerna, varav de flesta har grundat sig på ett militärt styre, var Tunisien aldrig någon militärdiktatur. Tunisien är ett undantag, precis som Libanon men på ett annat sätt.

Å andra sidan finns det en viktig organiserad samhällskraft och därmed en viktig politisk kraft i Tunisien, och det är arbetarnas fackföreningscentrum, UGTT, och det finns inget motsvarande i Egypten. UGTT har varit den främsta medlaren under konfrontationen mellan Al-Nahda-regeringen och den tunisiska oppositionen.

RN: Det är väldigt överraskande att Muslimska brödrskapet har stämplats som terrorister och fundamentalister, men att ingen har lyft på ögonbrynen över att salafisterna nu står sida vid sida med den nuvarande militärstödda interimregeringen, trots att de är mer radikala. Tror du att salafisterna kommer att ersätta Muslimska brödrskapet och ta över den roll som de spelade före 2011 när det handlar om den parallella välfärdsstaten, i synnerhet med tanke på den finansiering de får från Saudiarabien?

GA: Den stora massan salafister i Egypten är inte politiskt mer radikala än Muslimska brödrskapet. Deras fundamentalism handlar om en striktare syn på livet och samhället och i den meningen kan de uppfattas som mer ”radikala”. Men under Mubarak såg regeringen mycket välvilligt på dem eftersom de förespråkade lydnad till härskaren. I den meningen betraktas de inte som ett hot mot den gamla regimen. Det är ännu mer sant eftersom de, som du helt riktigt sa, har band till sauderna. 2011 höjde till och med en del salafistiska demonstrationer i Egypten saudiska flaggor. Banden till Saudiarabien är också ett av de centrala skälen till varför ett av salafisternas viktigaste partier, El-Nour, stödde Sisi: det hänger givetvis ihop med saudernas entusiastiska stöd till honom, vilket också passar med den regionala rivaliteten mellan det saudiska kungadömet och Qatar.

Men salafisterna behöver inte ersätta Muslimska brödrskapets parallella välfärdsstat eftersom de redan har sina egna nätverk på plats. Det är så de sprider sig, i synnerhet på landsbygden i Egypten: till stor del på samma sätt som Muslimska brödrskapet gjorde. Om vi lånar ett begrepp som

utvecklats av en fransk sociolog, kan man säga att salafisterna driver ett ”motsamhälle”. Dessa krafter kan växa genom att fylla igen luckor, i fallet Egypten enorma luckor, som uppstår på grund av att staten inte lyckas ge grundläggande social service.

Men salafisterna har inte en lika stark organisatorisk apparat som Muslimska brödraskapet, speciellt när det handlar om politik, eftersom Muslimska brödraskapet har arbetat mycket längre som politisk organisation i Egypten. Muslimska brödraskapet är i grund och botten ett politiskt parti – i själva verket det första moderna islamiska fundamentalistiska partiet – som kombinerar islamsk fundamentalism med modern politik. De var därmed väl förberedda för att komma till makten efter Mubaraks fall. Med massiv finansiering och televisionsstöd från Qatar öppnade de med stor pompa och ståt partikontor överallt.

Jag tror inte att salafisterna är på väg att efterlikna det, åtminstone inte just nu. De har inga planer på att ta makten i sina egna händer, de vill hellre liera sig med makten och är därmed helt nöjda med att arbeta tillsammans med militären. De skulle föredra något liknande scenariot i Pakistan under general Zia-ul-Haq (1977-1986), där det fanns ett militärt styre som stöddes av fundamentalisterna och tillämpade fundamentalistiska normer i regeringen.

RN: När vi nu talar om fundamentalister, lokala media i Egypten har sagt att det finns Hamas-stödda militanta grupper i Sinai, som Ansar Beit El Maqdis eller Takfirigrupperna. Utgör de verkligen ett hot? Eller är det någon sorts avledande manöver som regeringen använder för att på nytt hävda att militären behövs för att skydda Egypten? I sin senaste artikel på openDemocracy säger Paul Rogers att han tror att al-Qaida skulle kunna bygga en ny bas i Egypten. Vad tror du?

GA: Det är egentligen två olika frågor: en om Muslimska brödraskapet och den andra om al-Qaida. Förvisso är den situation som utvecklas i Egypten en grogrund för extremistgrupper, som kan eller inte kan bli en bieffekt av radikaliseringsen bland de i Muslimska brödraskapet som har beslutat sig för att övergå till våld.

Det har ingalunda påvisats att det finns direkta band mellan de våldsamma aktioner som äger rum på Sinaihalvön och Hamas eller Muslimska brödraskapet. Innan det finns verkliga bevis för påståendet att det finns sådana band, verkar det för mig mer uppenbart att det är en förevändning för militären att sätta munkavle på Muslimska brödraskapet i Egypten och ytterligare legitimera och rättfärdiga sitt hittillsvarande förtryck. Det är slående hur det språk om ”kriget mot terrorn” som blev så framträdande hos Bushadministrationen efter 11 september, nu används vitt och brett i regionen av den egyptiska såväl som den syriska regeringen och monarkin i Bahrain.

Det är svårt att tro att Muslimska brödraskapet under nuvarande omständigheter skulle ta till terrorism. Det vore ytterst kortsynt av dem att göra det. Om de övervägde att övergå till väpnad kamp skulle de knappast fortsätta att organisera fredliga massdemonstrationer. Det faktum att de gör det tyder på att det är tveksamt att tillskriva dem våldsamma aktioner.

Men till och med den taktik med demonstrationer som Muslimska brödraskapet har använt har enligt min åsikt helt motverkat sitt syfte, och är en fortsättning på den extrema klumpighet som de uppvisat sedan den revolutionära processen inleddes, och i synnerhet under Mursi.

Det var ytterst kortsynt av Mursi att vägra att utlysa en folkomröstning eller tidigare val, trots de enorma demonstrationerna mot honom den 30 juni. Det var inte framsynt att vidhålla påståendet att han var demokratiskt vald och därmed en legitim president. Tänk på Charles de Gaulle, en mycket viktigare historisk person med en i viss mening mycket större legitimitet, som – när han ställdes inför massdemonstrationerna mot sig 1968 – utlyste val. Han råkade vinna parlamentsvalen det året. Året efter, 1969, utlyste han en folkomröstning om sitt program, som han förlorade och senare avgick. Nå, han var en mycket skickligare politiker än Mursi, och å andra sidan hade han en mycket

större känsla för vad demokrati betyder.

När armén väl hade störtat Mursi efter den enorma massiva förbittringen mot det som Muslimska brödraskapet hade gjort, så var det mycket orealistiskt, på gränsen till orimligt, att tänka sig att demonstrationer till stöd för honom skulle lyckas återinsätta honom som president.

Det politiska tumult som Muslimska brödraskapet organiserade spelade i själva verket militären i händerna. De tillgrip naturligtvis ett mycket brutalt förtryck, men med stöd från större delen av det egyptiska samhället, i namn av att avvärja den ständiga agitationen som bidrog till "terrorismen". I den meningen motverkade brödraskapets demonstrationer helt sitt syfte och gynnade i själva verket de som helt och fullt ville återinföra Mubaraks repressiva stat.

Vad gäller al-Qaida, så utnyttjar de givetvis de ytterst destabiliserande effekter som de regionala upproren och den revolutionära processen får. Alla revolutionära processer leder till destabilisering. Och all destabilisering hjälper radikala extremistgrupper att växa, i detta fall radikala grupper på yttersta högerkanten. Kommer de att kunna bygga något betydande i Egypten, mer än under den tidigare vågen av terrorism där på 1990-talet? Jag tror inte det. Al-Qaida lyckas bara bygga en del verkliga baser i länder som slit sönder av inrikespolitiska stridigheter. Det har varit fallet i Irak och alltmer i Irak, Syrien och Jemen.

Men situationen i Egypten är en helt annan. Om inte militären kollapsar, vilket verkligen inte är sannolikt nu, så kan jag inte se att al-Qaida skulle kunna bygga sig en regional bas i Egypten. Det är ännu svårare att tänka sig i Sinai eftersom det inte bara är Egypten som kommer att vägra att acceptera en närvaro av al-Qaida där, utan också Israel. Så jag kan inte se det som en sannolik framtidsutsikt.

RB: Finansierar sauderna instabiliteten i Syrien eller varhelst de tror det är risk för en mer demokratisk lösning?

GA: Enligt min uppfattning är det fel att tro att sauderna skulle stöda instabilitet någonstans. De är faktiskt så långt bort man kan tänka sig från att vilja destabilisera. De fruktar instabilitet eftersom det utgör ett direkt hot mot dem. Det tog i själva verket ganska lång tid innan de spelade någon större roll i Syrien. Fram till det senaste året har Qatar varit mycket mer framträdande där. Men man ska inte glömma att den mest destabiliserande kraften i Syrien är den syriska regimen själv. Den skapade den nuvarande situationen genom att besvara de fredliga demonstranternas mycket legitima krav 2011 med ett ytterst brutalt och kriminellt förtryck.

RB: Så det är inte ett krig via ombud?

GA: Inte i den betydelsen att sauderna har velat störta den syriska regimen. Den enda orsaken till att de uttryckte sitt stöd för det syriska upproret är för att de behövde avleda det från ett demokratiskt uppror till ett sunniuppror.

Så länge det är ett demokratiskt uppror utgör det ett allvarligt hot mot deras egna intressen, även om de inte har några särskilt varma känslor för Bashar al-Assad.

Så fort det får karaktären av sunniuppror som besjålas av en sekteristisk agenda blir de lättade, eftersom det är i överensstämmelse med deras egen sekteristiska ideologi.

I grund och botten stöder de den gamla regimen överallt. Men av sekteristiska skäl kunde de inte göra det i Syrien. I Jemen gjorde de det. I Bahrain intervenerade de förstas militärt för att upprätthålla den gamla regimen. I Egypten står de helt öppet på den gamla regimens sida, och de beklagade starkt avlägsnandet av Mubarak. De ogillade att den amerikanska administrationen lät Mubarak falla. På det hela taget är det saudiska kungadömet den främsta representanten för de gamla regimerna över hela regionen och de arbetar för att stabilisera dem.

Libyen är ett annat undantag. De kunde inte uttrycka något stöd för Gaddafi som de hade haft

mycket problem med under hans styre. Följaktligen gjorde de tillsammans med västmakterna och Qatar sitt bästa för att ta tillbaka det libyska upproret, men de misslyckades å det grövsta att förhindra landets destabilisering.

Det som har hänt i Libyen sedan upproret i Tripoli som störtade Gaddafi har legat utanför allas kontroll. I en mening är det därför det har varit en mycket mer intressant process än den bild av rent kaos som framhävs i västliga media. Det händer mycket mer i Libyen än bara miliser som drabbar samman med varandra. Det finns också en mycket intensiv process av sociala och politiska mobileringar i ett samhälle som reser sig ur en mycket långvarig dvala.

RN: Relationerna mellan Egypten och USA verkar förändras. Denna vecka reste Sisi till Ryssland för en överenskommelse på 2 miljarder dollar gällande "militärt och teknologiskt samarbete". Man skulle förvänta sig att USA skulle göra allt i sin makt för att behålla Egypten på sin sida, speciellt som Egypten är granne till Israel. Är det bara en avledande manöver eller ett hot för USA?

GA: Avtalet verkar inte klart: de förhandlar fortfarande. Det möjliga avtalet sägs vara finansierat av sauderna. Men kommer sauderna verkligen att betala 2 miljarder dollar till Rysslands militärindustri, när de på samma gång står på motsatta sidor i konflikten i Syrien?

Sisis besök i Moskva tjänade i verkligheten två syften – det ena är det som du redan har nämnt, vilket också är en fingervisning från den egyptiska militären till Washington så att de slutar att sätta tryck på dem. USA påminns om att Egypten har alternativet att byta tillbaka till sin gamla allierade, till den tid då Rysslands föregångare, Sovjetunionen, var de egyptiska väpnade styrkornas huvudsponsor. Putins Ryssland har förvisso mycket lite gemensamt med vad Sovjetunionen en gång var, men trots vad hans beundrare hävdar har Sisi själv ännu mindre gemensamt med Gamal Abdel Nasser... och Putin och Sisi har mycket gemensamt som underrättelsemän med en reaktionär syn på könsroller.

Det andra syftet med Sisis besök i Moskva har helt klart med Egyptens inrikespolitik att göra. Det är ingen slump att det ägde rum innan Sisi förkunnade sin kandidatur. Om han redan hade gjort det så kunde han inte ha rest som försvarsminister, eftersom han måste avgå från sina officiella poster för att kunna ställa upp i presidentvalet.

Hans besök iscensattes till 100% som en presidentåtgård, inklusive en omfattande spridning av foton på Sisi i civila kläder på väg till flygplatsen. Hans möte med Putin gick långt utöver ett vanligt ministermöte. Putin stödde öppet Sisis satsning på att bli president. Allt detta passar fint med försöket att utnyttja längtan tillbaka till Nasser genom att antyda att Sisi är en inkarnation av honom.

Det enda de två egentligen har gemensamt är deras militära bakgrund och inget annat: de är faktiskt två helt motsatta personligheter. Nasser och hans kamrater, de fria officerarna, var unga revolterande officerare som störtade både den militära hierarkin och monarkin. Sisi å sin sida är en hög medlem i den militära hierarkin som var en lydlig tjänare till Mubaraks gamla regim fram till dess sista dag.

RN: Under de senaste veckorna har det skett ett inte så litet uppsving inom arbetarrörelsen i Egypten, och det har varit väldigt intressant i den meningen att det – så vitt vi vet – inte har skett något förtryck, vilket är väldigt överraskande eftersom det var när arbetarna anslöt sig till upproret i februari 2011 som Mubarak tvingades avgå. Men den här gången reagerar inte staten med sin järnnäve. Hur kan det komma sig?

GA: Det visar att det är ganska överdrivet att framställa situationen i Egypten som en totalitär mar-dröm. Den är mycket mer komplicerad, ty om det förvisso är sant att militären tog tillbaka saker och ting efter 3 juli, så gjorde de det mot bakgrund av ett enormt massuppror. Det faktum att det är ett

nytt uppsving för arbetarnas strejker är verkligen mycket viktigt. Det visar som jag redan har nämnt att den långvariga revolutionära processen fortfarande är vid full vigör.

Jag tror att frånvaron av förtryck under den nuvarande strejkvågen främst beror på att vi närmar oss presidentvalet. Armén hejdar troligen inrikesministern från uppseendeväckande förtryck eftersom det skulle vara till skada för Sisis utsikter att bli president.

RN; Speciellt nu när rekryter från inrikesministeriet också har strejkat, eller hur?

GA: Absolut, en sådan kombination skulle vara ytterst skadligt för Sisis kampanj och skulle kunna destabilisera hela situationen på ett farligt sätt. Att kväsa arbetarnas strejker skulle också försätta den nuvarande arbetsministern i en mycket besvärande position och möjligen tvinga honom att avgå.

RB: Är det ledaren för Egyptiska oberoende fackföreningsfederationen? Han har inte verkat så besvärad hittills?

GA: Om man följer saker och ting noga, så har han varit besvärad mer än en gång. Enligt min åsikt gick Kamal Abu-Aita i en fälla genom att acceptera att bli arbetsminister. Men det är inte lätt att kasta sten på honom, ty han var en verklig arbetarkämpe. Han var ingen byråkrat. Det var i själva verket just därför som han medvetet införlivades i regeringen, och det är ännu ett tecken på det jag sa att den bild som råder i Egypten är mer tvetydig eller komplicerad än bilden av enbart ett militärt styre.

Abu-Aita införlivades just på grund av att de efter 3 juli ville blidka arbetarklassen. Men som vi börjar se nu var det definitivt inte nog.

RN: Hamdeen Sabbahi verkar inte vara lika populär som under presidentvalskampanjen 2012. Han har inte fått så mycket trovärdighet efter sitt stöd till den nuvarande militärt stödda interimregeringen. Har han någon chans under det kommande presidentvalet?

GA: Jag vill påminna dig om att fram till två veckor innan presidentvalet 2012 var han nästan icke-existerande i media. Han betraktades som – och detta uttryck har använts otaliga gånger – en ”dark horse” vid det valet, den som överraskade alla. Det var faktiskt en stor överraskning att han fick nästan 5 miljoner röster och blev tredje störst med försumbara medel jämfört med både Mursi och Shafik, och till och med Amr Moussa och Aboul Fotouh.

Hamdeen Sabbahi hade jämförelsevis mycket lite och blev ändå trea. Inte bara det, han kom etta med flest röster i både Kairo och Alexandria, de två största städerna i Egypten.

Jag säger inte det för att låta antyda att han kommer att upprepa denna bedrift. Denna gång är saker och ting mycket svårare, och det finns faktiskt knappt några tvivel om att Sisi kommer att vinna det kommande presidentvalet.

Enligt min åsikt handlar det för Sabbahi denna gång inte om att vinna valet, även om han måste bedyra att han försöker vinna, för man ställer inte upp i ett val som en av två toppkandidater och säger: ”Jag tar för givet att jag inte kommer att bli vald.” Man måste få sina anhängare att tro på att det är möjligt att segra. Och han har många anhängare, speciellt bland ungdomen. Jag vågar mig på att säga att han kan få avsevärt större stöd än vad man kan förutse idag. Folk som tidigare drog sig för att tala om något annat än stöd för Sisi har nu börjat bli mer kritiska.

Isen bryter sakta upp, det finns olika tecken på det, som till exempel Bassem Youssefs TV-program, som spelar en mycket positiv roll i detta avseende. Fler och fler intellektuella uttrycker kritiska åsikter i den egyptiska pressen, inklusive Alaa el-Aswany som kan betraktas som en mätare. I sina senaste artiklar har han mer och mer tagit avstånd från Sisi, vilket är en positiv utveckling.

RN: Ändå blir fler och fler personer arresterade. Yttrandefrihet som sådan finns egentligen inte.

GA: Den senaste arresteringsvågen genomfördes på årsdagen den 25 januari [intervjun gjordes innan den senaste tidens arresteringar – öa] och omfattade många unga som deltog i mobiliseringarna 30 juni mot Mursi men förkastade det efterföljande militära styret. Dessa arresteringar kritiseras och angrips nu av många människor, så jag skulle inte bli överraskad om de flesta av de häktade snart kommer att släppas fria, annars kommer den frågan att kunna användas mot Sisi. Sabbahi fördömde helt klart dessa arresteringar.

RB: Vilka väljare stöder då Sabbahi?

GA: Jag skulle vilja säga att han satsar på de ungas röster, de som var kärnan i upproret och som inte störtade en Mubarak för att sätta en Sisi på tronen. Liksom alla de som av olika skäl inte är nöjda med militärens styre, inklusive en avsevärd del av Muslimska brödraskapets sympatisörer.

RN: Kommer vänstern att stöda Sabbahi?

GA: Om du menar den radikala vänstern så är det inte klart ännu. Jag hoppas väldigt mycket att de kommer att göra det. Den radikala vänstern får inte upprepa sitt tidigare misstag att inte stöda honom. De gjorde det misstaget under presidentvalet 2012. Jag blev faktiskt chockad av att se delar av dem föredra att stöda Aboul Fotouh, den liberala muslimska kandidaten som stöddes av salafisterna.

Nasserismen är den överlägset viktigaste formen av progressivt politiskt medvetande som man kan återfinna i Egypten. Detta progressiva medvetande tar formen av en längtan tillbaka till nasserismen – inte längtan efter militärt styre som en del tror, utan längtan tillbaka till sociala förmåner, jordreformer, demokratisering av utbildningen, garanterade jobb för akademiker, etc. Det är förvisso också en längtan tillbaka till den egyptiska nationella värdighet som Nasser förkroppsligade. Det finns naturligtvis också en högertolkning av det nasseristiska arvet, som betonar den diktatoriska ”starke mannen”. Men jag skulle vilja hävda att en stor del, om inte de flesta av de som återropar Nasser som stöd för Sisi gör det på ett opportunistiskt sätt. Det är märkligt att se hur många av de som samarbetade med Sadat/Mubaraks regimer plötsligt har börjat återropa personen Nasser.

Hursomhelst, om man letar efter någon sorts politiskt vänstermedvetande bland massorna, så är det nasserism man hittar i Egypten. De som har illusioner om att man inom en överskådlig framtid kommer att kunna bygga en masströmning som återropar sig på marxismen eller liknande i det landet, lurar sig själv. Om man vill bygga en vänsterströmning i Egypten så måste man arbeta med den nuvarande och verkliga sortens progressivt politiskt medvetande.

Ingen förkroppsligar för närvarande den vänsternasseristiska nostalgien bättre än Hamdeen Sabbahi, och det är också ett tecken på att denna nostalgi inte är en längtan efter militärstyre eftersom han är till 100% civil. Dessutom kommer han att ställa upp mot en militär ledare.

För att återvända till det jag sa, så är den centrala utmaningen för Sabbahi nu inte att vinna valet, utan att få en betydande röstsiffra för att förbereda sig för framtiden, eftersom det enligt min uppfattning knappast är någon tvekan om att Sisi kommer att misslyckas.

Sisi är en fortsättning av den gamla regimen. Han kanske försöker framställa sig som en reformvän och förnyare och allt det där, men i grund och botten är han en fortsättning av Mubaraks regimen, dessutom en som är beroende av ekonomiskt stöd från Saudiarabien och Arabemiraten, inte revolutionära källor direkt.

Sisi är beroende av petrodollar för att finansiera sin regering. Men det kommer inte på långa vägar att räcka för att lösa landets centrala problem. Alla de vars program bara är en fortsättning på samma ekonomiska politik som har varit förhärskande i Egypten under de senaste decennierna, kommer att misslyckas med att få ut landet ur dess nuvarande ekonomiska återvändsgränd, de kommer inte att lyckas vända den enormt ökande arbetslösheten, eller lösa de grundläggande verkliga och stora problemen.

Varenda regering som har kommit till makten sedan Mubarak har misslyckats: SCAF misslyckades totalt. I början hälsades de med paroller som ”Militären och folket är en hand” och så vidare, och inom några månader blev de alltmer måltavla för ett massivt folkligt missnöje.

Sedan ådrog sig Mursi samma reaktion. Han fick en väldigt kort smekmånad, speciellt när han så uppenbart och klumpigt sköt sig själv i foten genom att ge sig själv 100 dagar för att ordna saker och ting, och misslyckades kapitalt. Men det var också ett erkännande av det faktum att man måste leverera snabbt i dagens Egypten, och Sisi kommer att stå inför samma utmaningar.

För att komma ur det tudelade dödläget mellan den gamla regimen och de islamska fundamentalisterna behöver det skapas en tredje väg. Som de säger i Egypten, ”La fulool wala Ihkwan, lessa el thawra fel midan” (Inga rester av den gamla regimen och inget Muslimskt brödraskap, revolutionen är fortfarande på torget) – som är en utmärkt paroll.

Sabbahi representerade denna strävan vid den första valomgången 2012, eftersom de som röstade på honom varken ville ha Mursi eller Shafik.

Eftersom han mycket klart gick mot Mursi och stödde 30 juni (hans folk fanns bland de viktigaste aktörerna under uppbygget av mobiliseringarna inför 30 juni, och en stor del av den nu splittrade Tamarodgruppen kom från hans anhängare) ligger han på rätt och vis bra till för att representera denna tredje väg genom att ställa upp mot Sisi.

Enligt min åsikt bör vänstern i Egypten, givetvis utan att ge honom blankofullmakt, definitivt stöda honom, om än kritiskt. Vi måste förstå att det är avgörande för framtiden att ett betydande antal människor röstar mot Sisi och för ett progressivt alternativ. En bojkott skulle inte uppnå samma resultat, i synnerhet som det skulle tillskrivas Muslimska brödraskapet.

RB: Kan jag få vara djävulens advokat här? När du säger att den radikala vänstern stödde Aboul Fotouh och borde ha stött Sabbahi, så kan man argumentera att om man verkligen vill bygga en organisation som ska förändra saker och ting i Egypten, så måste man på något sätt överbrygga klyftan mellan de islamska och de sekulära väljarna, och det kräver dessutom att man odlar politisk pluralism och mångfald istället för en monokulturell nationell vi-känsla. Nu verkar ”kriget mot terrorn” användas på ett effektivt sätt just för att skrämja alla med att alla som är annorlunda är en fiende, och den nasseristiska nostalgin utnyttjas för samma syften. Kan vi under dessa omständigheter inte hävda att Sabbahi bara är ytterligare en yttring som står i vägen för förändringar? Ok, han kanske vill förändra utseendet på makten, få in några av sina egna eller få lite mer makt för egen del. Men kan inte dessa illusioner om möjligheten att återvända till nasserismen också få till resultat att vara ännu en säkerhetsmekanism mot verkliga förändringar?

GA: Jag tycker inte alls att han kan betraktas i det ljuset. Han är en person som under hela sitt liv har kämpat hårt mot både Sadats och Mubaraks regimer. Han har fängslats många gånger för sina åsikters skull. Han var inbegripen i mycket mer radikal opposition mot Mubarak än Muslimska brödraskapet någonsin var. Fram till januari 2011 var han också indragen i olika sorters progressiv opposition mot Mubarak, inklusive Kefayarörelsen. Han har därmed en lång meritlista av att representera både demokratiska strävanden och nasseristisk nostalgi, som är en verklig önskan att ta tillbaka Egypten till de progressiva sociala åtgärder som fullständigt upphävdes av Sadats infitahpolitik.* Idag förkroppsligar han strävandena hos den överväldigande majoriteten av de som söker ett progressivt alternativ.

RB: Som är att de vill gå bakåt?

GA: Tja, de vill återvända till en social och nationell form som jag verkligen tycker kan anses vara helt och hållet progressiv. Inte ens Sabbahi skulle försvara nasserismens mörka sidor, diktaturen,

* Infitah = ”öppna dörrars politik” - öa.

förtrycket, etc... Men han försvarar det andra. Det är en balansakt. Jag skulle vilja säga att han är en del av den stora majoritet av den egyptiska befolkningen som betraktar nasserismens positiva arv som mycket viktigare än resten.

I den meningen ser den gamla regimen honom som ett allvarligt hot. Aboul Fotouh är ett mycket mindre hot mot samhällsordningen, eftersom han ju trots allt var en del av Muslimska brödrskapet om än deras liberala del, och tar sin inspiration från turkiska AKP:s modell. För den gamla regimen är det ett mycket mindre hot än någon som har en verklig väljarbas inom arbetarklassen och bland ungdomar, och som representerar vänstersträvanden.

En viktig anledning till varför Sisi kommer att ställa upp som presidentkandidat är faktiskt Sabbahi, i den meningen att Sisi – som Heikal betonade – inte är någon politisk person. Han är väldigt mycket militär, en underrättelsetjänstens man, med det tänkesätt som man kan förvänta sig från personer i denna ställning i länder där armén är den dominerande institutionen. Han vet mycket väl att militären är den verkliga källan till makt i Egypten, och det är i själva verket orsaken till att de i den nya konstitutionen drev igenom bestämmelsen att armén under de nästa två mandatperioderna själv kommer att utse sin egen högsta befälhavare och försvarsministern.

Det säger oss att Sisi vid den tidpunkten ännu inte var eld och lågor över tanken att bli president. Om man är säker på att bli president, varför skulle man då sätta upp sådana begränsningar för sig själv? Och varför upprepade inte militären en period med SCAF efter 3 juli, utan istället förde fram civila figurer? Det är på grund av att de hade lärt sig läxan. Så varför skulle de bränna fingrarna och ställas inför social oro igen? Det vore mycket mer förnuftigt för dem att ha en svag civil president, så att de kan bibehålla bilden av sig själva som Egyptens frälsare som en sista utväg.

Men problemet är att den enda person som hittills har förkunnat att han ställer upp är Sabbahi. Och det finns ingen inom synhåll som kan mäta sig med hans popularitet förutom Sisi. Min gissning är att sauderna blev oroliga över framtidsutsikterna att Sabbahi skulle bli vald, och de har säkert satt tryck på general Sisi för att han skulle ställa upp som presidentkandidat.

RN: Men skulle det inte vara självmordspolitik för militären, att hamna i direkt kontakt med allt? Om man inte har mellanhänder som tar emot den värsta stöten, så kommer det när det kommer till kritan att ställa folk öga mot öga med militären, och avslöja dem.

GA: Absolut. Och det är faktiskt ett av argumenten som Sabbahi använder i sin kampanj, eftersom han givetvis inte vill stöta bort armén eller angripa Sisi direkt. Han vore dum att göra det med tanke på Sisis nuvarande popularitet.

Han resonemang är: ”Jag är mot att Sisi ska bli president eftersom det vore skadligt för honom och för armén. Det skulle driva in en kil mellan armén och folket.” Det är naturligtvis ett listigt sätt att resonera. Man skulle önska att han förde fram det mer rakt på sak, och betonade behovet att bygga ett modernt demokratiskt Egypten med en ”civil regim”, en fras som det fanns bred enighet om efter januari 2011. Till och med Muslimska brödrskapet argumenterade för en ”dawla madaniyya” (civil stat), som i grund och botten betyder en stat som varken styrs av religiösa eller militära institutioner.

Och man kan rikta sig till soldaterna och de lägre officerarna med liknande argument, och säga till dem: ”Ni gick med i armén för att ni tror på att försvara ert land. Det är vad armén borde vara till, och det är bättre för er egen prestige och värdighet att armén inte blir inblandad i den dagliga politiken.”

RN: Finns det någon sorts splittring mellan inrikesministeriet och militären? Vi har de här stora pratshowerna som Yosri Foda, Lamis el-Hadidi, etc, som är väldigt kritiska mot inrikesministeriet och arresteringarna, etc... Eller kan dessa beskyllningar vara ämnade att ge en bättre bild av militären?

GA: Ja, givetvis. Det är definitivt ingen splittring. Jag köper inte den tesen eller försöken att läsa

Egyptens historia som militären mot inrikesdepartementet. I allmänhet är sådana sätt att läsa historien ämnade att skapa en mer gynnsam bild av militären. Det finns två personer som har behållit sina ställning från Mursis tid till nu: Sisi och inrikesministern Mohamed Ibrahim. Denna kontinuitet beror på att de helt enkelt är två sidor av samma regim, samma ”djupa stat”.

Det ligger naturligtvis i arméns intresse att någon annan är ansvarig för att kväsa den sociala kampen. Armén är helt nöjd med att sköta sina egna intressen och inte bli invecklad i denna trassliga situation.

Men har någon den minsta illusion om att Sisi inte stöder förtrycket? Alla vet att han är den ”starke mannen” i den nuvarande situationen i Egypten. Den verkliga presidenten, den verkliga premiärministern, är Sisi. Att tro att inrikesministeriet gör det de gör mot hans godkännande är bara absurt. Man ska inte ha några som helst illusioner om det. Sisi kanske på ett demagogiskt sätt kan spela på stämningarna bland allmänheten och stöda frisläppandet av en del av de politiska fångarna om han anser det användbart. Men det vore en del av hans valkampanj. Den ena eller andra figuren i inrikesministeriet skulle då och då kunna göras till syndabock. Det är den vanliga politiska praktiken överallt. Folk ska inte låta sig luras.

RN: Och domstolarna, var står de mitt i allt detta? Mot slutet av Mubaraks regeringstid skedde det en brytning och nu verkar det som om de helt och hållet har tagits över, tillbaka till hur saker och ting var en gång med väldigt små tecken på självständigt tänkande?

GA: Domstolarna, inrikesdepartementet, armén, etc... är allihopa institutioner i den ”djupa staten”. I motsats till inrikesministeriet och de militära höjdarna kan det – på grund av domstolsväsendets natur – finnas domare som tänker självständigt eller som vill betraktas som oberoende, men förr eller senare kommer domstolshierarkin att rätta in dem i ledet. Den djupa staten har inte urholkats i Egypten. Den är i allra högsta grad fortfarande kvar.

Det enda landet i regionen där den djupa staten krossades är Libyen. Det ledde förvisso till en nästan statslös situation, med frånvaron av det första villkoret för en stat, som är att ha monopol på det lagliga våldet. Därav följde alla dessa miliser och osäkerheten. Libyen står inför problemet att bygga en ny stat nästan från början, och det är inte lätt. Bortsett från Libyen är staten väldigt mycket närvarande i Tunisien och Egypten, för att inte tala om Jemen och resten.

RN: Skulle Hamdeen Sabbahi få någon inverkan på den djupa staten?

GA: Jag tror inte det är någon mening att gå in på den politiska fantasins område – och det av två skäl. Det första är att det viktiga med Sabbahis kampanj är att bygga en tredje strömning, oavsett vad som kommer att komma sedan, i synnerhet som Sisi med all sannolikhet kommer att bli vald.

Den andra punkten är att man inte kan begränsa politiska fantasier till gissningar om en mans egenheter. Om man ska spekulera måste man räkna in de villkor under vilka Sabbahi skulle komma till makten. Om det är inom ramen för ett massuppror och social radikaliserings så kan han gå ganska långt på den nasseristiska vägen med sitt program. Han kan givetvis knappast gå längre än det, men det är faktiskt ganska progressivt. Man kan tänka sig se förändringar efter Chavez’ och den latinamerikanska vänsterns modell äga rum i Egypten. Det beror helt och hållet på den övergripande sociala och politiska styrkebalansen.

RN: ”Revolutionära frontens väg” har fört fram en tredje väg. Vi har inte hört så mycket från dem och det verkar inte som om de fått särskilt mycket anhängare.

GA: Det är utmärkt att de existerar! Men de har ställts inför en väldigt svår situation med polariseringen mellan Muslimska brödrskapet och ett läger som verkade ledas av armén. Manöverutrymmet för dem var ytterst begränsat, och det är därför de tyvärr är marginella i den nuvarande situationen i Egypten.

Men det är där Sabbahi kommer in i bilden. En del tror att han står på militärens sida sedan 30 juni. Men det är ett missförstånd. Några dagar innan de enorma mobiliseringarna frågade en journalist Sabbahi: "Är du inte rädd för att armén som du allierar dig med nu mot Mursi kan ta makten igen?" Hans svar var: "Nej, jag är övertygad om att vår armé inte är intresserad av att göra det." Det var önsketänkande och verkligen en felbedömning. Men det var på grundval av detta önsketänkande som han agerade.

Nu har Sabbahi ändrat tonläget, och ännu mer de unga i hans rörelse, kända under namnet Folkliga strömningen, som uttrycker alltmer kritik mot regeringen och det som pågår, speciellt förtrycket och framtidsutsikterna att militären kommer till makten.

Folkliga strömningens ledande figur, en ung man, deklarerade för några månader sedan: "Om Sisi ställer upp som presidentkandidat så kommer det att ge ökad tilltro till de som sa att 3 juli var en militärkupp. Det är inte acceptabelt att han ställer upp medan han är kvar på sin militära post. Han borde avgå långt innan det händer." Sisi kommer givetvis att avgå, men först ganska sent, efter att ha säkerställt kontrollen över de militära institutionerna och ha fört en presidentkampanj samtidigt som han utnyttjat sin officiella ställning.

Nyligen framträdde Sabbahi öppet på TV och kritiserade regeringen och speciellt dess förtryck. Han sa: "Vi är alla för att bekämpa terrorismen men vi är mot att inskränka grundläggande friheter i namn av att kämpa mot terrorismen", och han sa också: "Jag hoppas att Muslimska brödrskapet kommer att ändra sin inställning. Jag uppmanar dem att återkomma till det politiska spelet. Och jag är mot att behandla folk som ropar paroller i demonstrationer på samma sätt som man behandlar terrorister som deltar i våldsamma aktioner." Så han var helt klar i det avseendet.

Det är därför jag tror att hans kampanj är avgörande för att bryta den möjligt diktatoriska framtoning som iscensätts kring general Sisi.